

Warszawa, 2012. 06.18

**MINISTER ROLNICTWA
I ROZWOJU WSI**
HORnn-0700-4/12

GABINET MARSZAŁKA SENATU

wpłynęło dn.....19.06.12.....

nr. 2946 podpis.....*Borusewicz*

Pr. R. Rajch
SEKRETARIAT
Biura Prac Senackich
Wpłynęło dn. 19.06.12
nr. 5334 podpis.....*R. Rajch*

Pan
Bogdan Borusewicz
Marszałek Senatu
Rzeczypospolitej Polskiej

Szanowny Panie Marszałku

W związku z oświadczeniem złożonym przez Pana Senatora Marka Martynowskiego podczas 11 posiedzenia Senatu Rzeczypospolitej Polskiej w sprawie rozszerzania obszarów szczególnie narażonych na azotany pochodzenia rolniczego na terenie województwa mazowieckiego, przekazanych przy piśmie z dnia 15 maja 2012 r. znak: BPS/043-11-409/12, uprzejmie informuję.

Zgodnie z zapisami ustawy z dnia 18 lipca 2001 r. *Prawo wodne* (tekst jednolity Dz. U. z 2005 r. Nr 239, z późn. zm.) transponującej do krajowego porządku prawnego przepisy dyrektywy Rady 91/676/EWG z dnia 12 grudnia 1991 r. w sprawie ochrony wód przed zanieczyszczeniami spowodowanymi przez azotany pochodzenia rolniczego służby podległe Ministrowi Środowiska tj. regionalne zarządy gospodarki wodnej (RZGW) zobowiązane są na podstawie stanu zanieczyszczenia wód zweryfikować (co 4 lata) i na nowo określić w drodze rozporządzeń, wody powierzchniowe i podziemne wrażliwe na zanieczyszczenie związkami azotu ze źródeł rolniczych oraz obszary szczególnie narażone na te zanieczyszczenia tzw. OSN-y, z których odpływ azotu ze źródeł rolniczych należy ograniczyć.

Ponadto ww. przepisy nakładają na regionalne zarządy gospodarki wodnej obowiązek ustanowienia w drodze rozporządzeń programu działań mającego obowiązywać na OSN w nowym okresie ich programowania tj. maj 2012 - kwiecień 2016 r.

Obszary szczególnie narażone na azotany pochodzenia rolniczego po raz pierwszy wyznaczone były w 2004 r. po akcesji Polski do Unii Europejskiej i objęły one 2 %

powierzchni kraju oraz ponownie w 2008 r., kiedy to ich powierzchnia zmniejszona została do 1,49 %.

Wielkość powierzchni objętej obszarami szczególnie narażonymi na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, wyznaczonej na podstawie dyrektywy azotanowej, była wielokrotnie kwestionowana przez Komisję Europejską, która już w 2007 r. przekazała argumenty naukowe, potwierdzające iż istnieje potrzeba objęcia całego terytorium Polski strefą OSN. Zgłaszane uwagi były przedmiotem wielokrotnych dyskusji i wyjaśnień pomiędzy przedstawicielami Rzeczypospolitej Polskiej, a służbami Komisji Europejskiej.

Komisja Europejska w swojej opinii z 2010 r. zarzuciła Polsce niewystarczające działania w celu ochrony wód przed zanieczyszczeniami azotanami pochodzenia rolniczego w tym niewystarczające wyznaczenie OSN. Ponadto, Komisja Europejska wezwała Polskę do usunięcia naruszeń we wdrażaniu dyrektywy azotanowej, grożąc przy tym wniesieniem skargi do Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości w przypadku gdyby władze nie podjęły odpowiednich kroków.

Mając na uwadze, iż skutki wyznaczenia nowych granic OSN i programów działań na nich obowiązujących dotyczą głównie rolników resort środowiska w porozumieniu z resortem rolnictwa przyjęły wspólną strategię w zakresie wyznaczania OSN w Polsce na lata 2012-2016. Spełnieniem tego zobowiązania było zlecenie wykonania przez Instytut Uprawy, Nawożenia i Gleboznawstwa - Państwowy Instytut Badawczy (IUNG-PIB) w Puławach ekspertyzy pt. *„Ocena presji rolniczej na stan wód powierzchniowych i podziemnych oraz wskazanie obszarów szczególnie narażonych na zanieczyszczenia azotanami pochodzenia rolniczego”*.

W wykonanej przez IUNG-PIB ocenie presji rolniczej na stan jakości wód, zastosowano jednolite podejście i kryteria dla całego terytorium Polski, uwzględniające m.in. następujące elementy:

1. mapy zanieczyszczenia azotanami wód podziemnych i powierzchniowych;
2. warstwy informacji „przepuszczalność profilu glebowego” na podstawie mapy glebowo-rolniczej w skali 1:25 000;
3. strefy zagrożenia zmywem powierzchniowym (erozja wodna);
4. bilans wody w okresie od jesieni do wiosny na podstawie danych wieloletnich;
5. intensywność produkcji rolniczej na podstawie zużycia azotu mineralnego;
6. obciążenie azotem pochodzącym z nawozów naturalnych w oparciu o dane Instytutu Zootechniki - PIB w Krakowie.

Wykonane opracowanie IUNG-PIB zawiera oceną presji rolniczej i jej wpływu na stan wód. Ekspertyza ta stanowiła materiał wyjściowy dla RZGW do weryfikacji wskazanych obszarów dużej presji rolniczej w stosunku do obszarów presji zidentyfikowanych w zlewniach wód wrażliwych, wyznaczonych na podstawie danych Państwowego Monitoringu Środowiska (PMŚ) i rozpoznania źródeł zanieczyszczenia związkami azotu (w tym z rolnictwa, komunalne, i inne), dokonanego we współpracy z wojewódzkimi

inspektorami ochrony środowiska (WIOŚ) oraz innych czynników charakteryzujących dany rejon.

W związku z ustaleniami ze spotkania z dnia 27 kwietnia 2012 r. pomiędzy Panem Markiem Sawickim Ministrem Rolnictwa i Rozwoju Wsi, a Panem Stanisławem Gawłowskim Sekretarzem Stanu w Ministerstwie Środowiska dot. potrzeby ponownego przeglądu przez określone RZGW wyznaczonych OSN, Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Warszawie dokonał ponownej weryfikacji granic OSN, we wszystkich nadzorowanych przez niego województwach. Nowa propozycja wyznaczenia obszarów OSN dokonana przez RZGW w Warszawie powinna zostać powtórnie uzgodniona na szczeblu lokalnym z przedstawicielami administracji terenowej.

Należy wyjaśnić, iż zgodnie z zapisami ustawy *Prawo wodne* jak i rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 23 grudnia 2002 r. w *sprawie szczegółowych wymagań, jakim powinny odpowiadać programy działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych* (Dz. U. z 2003 r., Nr 4, poz.44) nie ma obowiązku uzgadniania z zainteresowanymi użytkownikami gruntów rolnych powierzchni nowo wyznaczanych obszarów OSN. Natomiast, istnieje obowiązek uzgodnienia projektu programu działań na OSN z zainteresowanymi użytkownikami gruntów rolnych, przedstawicielami organizacji rolniczych, przedstawicielami użytkowników wód oraz właściwymi organami administracji samorządowej, służbami ochrony środowiska i organizacjami ekologicznymi działającymi na danym terenie.

Zgodnie z uzgadnianym programem działań gospodarstwa rolne położone na OSN zobligowane będą do prowadzenia produkcji rolnej zgodnie z określonymi wymogami tj. prowadzenie dokumentacji wszystkich zabiegów agrotechnicznych oraz informacji o plonach i zbiorach, przestrzeganie określonych terminów stosowania nawozów, przestrzegania określonych maksymalnych limitów całkowitej ilości N w zależności od uprawy (z uwzględnieniem generalnej zasady mającej zastosowanie na terenie całego kraju dot. niestosowania dawek nawozów naturalnych wyższych niż 170 kg/ha), sporządzenie planu nawozowego dla gospodarstw posiadających powyżej 100 ha na obszarach OSN, posiadanie przez gospodarujących na OSN-ach zbiorników do przechowywania gnojówki i gnojowicy o pojemności pozwalającej na gromadzenie półrocznej produkcji tych nawozów. Jednocześnie rolnik, który udokumentuje w odpowiedni sposób fakt zagospodarowania nadmiaru produkowanych w gospodarstwie nawozów naturalnych np. w drodze przekazania ich dla innego rolnika lub do biogazowni może uniknąć potrzeby realizacji określonych inwestycji. Ponadto należy wskazać, iż zgodnie z projektowanym programem działań przechowywanie obornika musi odbywać się w taki sposób, aby uniknąć przedostawania się odcieków do wód i gruntu, co nie skutkuje obligatoryjnym wymogiem posiadania płyty obornikowej (poza gospodarstwami wielkotowarowymi, o których mowa w art.18 ustawy o nawozach i nawożeniu), dopuszczona jest również możliwość składowania obornika w budynku inwentarskim lub na polu przy zachowaniu wskazanych w programie warunków.

Przy tym, zgodnie z zapisami ww. programu działań wprowadzenie wymagań na OSN będzie poprzedzone akcją szkoleniową prowadzoną m.in. przez Ośrodki Doradztwa Rolniczego. Jednocześnie, na dostosowanie się rolników do spełnienia wymagań określonych w programie przewidziano okres przejściowy, większość wymagań ma obowiązywać od 1 marca 2013 r. natomiast na wyposażenie gospodarstw w odpowiednie zbiorniki przewidziano okres przejściowy trwający do końca obowiązywania programu.

Należy wyjaśnić, iż opublikowany na stronie internetowej Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Warszawie program działań na OSN nie jest programem ostatecznym, gdyż aktualnie w związku z przeprowadzonym procesem uzgodnieniowym trwają prace związane z analizą uwag zgłoszonych przez rolników, organizacje i instytucje rolnicze do projektu programu.

Wymagania określone dla rolników gospodarujących na OSN w programie działań mają również zasadniczy wpływ na zakres wdrażania *Programu rolnośrodowiskowego*. Zgodnie z Programem rolnośrodowiskowym PROW 2007-2013 określonym w rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 26 lutego 2009 r. w sprawie *szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach działania "Program rolnośrodowiskowy" objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007 – 2013*, na podstawie § 12 płatność rolnośrodowiskowa nie przysługuje do działek rolnych za realizację zobowiązania rolnośrodowiskowego w ramach określonych pakietów lub ich wariantów, jeżeli wymogi tych pakietów lub wariantów są objęte programami działań mającymi na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych na obszarach szczególnie narażonych na zanieczyszczenia związkami azotu. Uregulowanie takie wynika z przepisów wspólnotowych pkt. 35 preambuły oraz art. 39 ust. 3 rozporządzenia Rady (WE) 1698/2005 z dnia 20 września 2005 r. gdzie wskazuje się, iż zgodnie z zasadą „zanieczyszczający płaci” płatności udzielane w ramach Programu Rolnośrodowiskowego powinny pokrywać jedynie te zobowiązania, które wykraczają poza właściwe normy obowiązkowe.

Należy podkreślić, iż obecnie konsultowany program działań na OSN znacznie różni się od programów, które obowiązywały w poprzednim okresie programowania. tj. 2008-2012, których zapisy skutkowały ograniczeniem w uzyskiwaniu płatności z *Programu rolnośrodowiskowego*: Pakietu 1. *Rolnictwo zrównoważone* i Pakietu 8. *Ochrona gleb i wód*. W projekcie programu na lata 2012-2016 zmniejszone zostały wymogi na OSN wyłączone rolników z płatności rolnośrodowiskowej. Jediną przeszkodą w korzystaniu z programów rolnośrodowiskowych jest wymóg posiadania planu nawożenia w gospodarstwach o powierzchni powyżej 100 ha na OSN. Oznacza to, że w gospodarstwach do 100 ha nie ma żadnych ograniczeń w realizacji wszystkich pakietów *Programu rolnośrodowiskowego* w tym pakietu 1 *Rolnictwo zrównoważone*. Natomiast dla gospodarstw powyżej 100 ha na OSN realizujących zobowiązanie pakiet *Rolnictwo Zrównoważone*, płatność będzie również wypłacana, ale tylko do powierzchni 100 ha.

Jednocześnie, rolnicy uczestniczący w *Programie rolnośrodowiskowym*, którzy zostaną objęci OSN od maja 2012 r., powodującym wyłączenie z płatności będą mieli możliwość zakończenia zobowiązania rolnośrodowiskowego bez żadnych sankcji, na mocy § 35 pkt 2 rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 26 lutego 2009 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach działania "Program rolnośrodowiskowy" objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013, zgodnie z którym inną niż wymienione w przepisach rozporządzenia Komisji (WE) nr 1974/2006 kategorią siły wyższej lub wyjątkową okolicznością w przypadku wystąpienia której zwrot pomocy nie jest wymagany, jest zmiana zasięgu obszarów objętych programami mającymi na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych na obszarach szczególnie narażonych na zanieczyszczenia związkami azotu lub zmianą tych programów.

W przypadku rekompensat dotyczących konieczności wdrożenia wymogów określonych w projektowanych obecnie Programach działań informuję, iż na obecnym etapie nie jest możliwe wskazanie takich instrumentów, gdyż na forum Państw Członkowskich Unii Europejskiej toczą się dyskusje dotyczące kształtu rozporządzeń wspólnotowych w ramach nowej perspektywy finansowej na lata 2014-2020.

Resort rolnictwa popiera działania ukierunkowane na przyjęcie rozwiązań, które będą akceptowalne dla rolników a jednocześnie korzystne dla środowiska, stąd też aktywny udział Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi w procesie konsultacji i uzgodnień programu działań. W ostatnim czasie pracownicy Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi brali udział w kilku spotkaniach konsultacyjnych organizowanych przez samorząd lub organizacje rolnicze z rolnikami woj. mazowieckiego. Spotkania te miały na celu wyjaśnienie problematycznych kwestii związanych z ustanowieniem nowych granic OSN i programów działań obowiązujących na OSN.

Z powierzeniem
up. Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi
PODSEKRETARZ STANU
B. Dombrowski
Bogdan Dombrowski